

Христина Маротчак,
студентка педагогічного факультету
Тетяна Качак,
докторка філологічних наук, професорка,
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, Україна

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВУ

У статті розкрито суть проблеми формування читацької культури учнів, висвітлено ефективність інтерактивних засобів та цифрових інструментів у процесі роботи з дитячою книжкою з метою залучення школярів до активної роботи з текстами, розвитку аналітичного й творчого мислення.

Ключові слова: читацька культура, дитяча книжка, уроки читання, інтерактив.

Вступ

Читацька культура – важливий компонент розвитку інтелекту дитини, критичного мислення, творчої уяви та емоційної чутливості, адже саме в процесі читання і осмислення прочитаного формуються інтелектуальні й духовні цінності, поведінкові моделі й пріоритети. Важливим є не лише читання, а й розмірковування й обговорення прочитаного з іншими, тобто взаємодія, в основі якої текст. Актуальність проблеми формування читацької культури учнів засобами інтерактиву обумовлена потребою активізувати читацьку діяльність школярів, навчати їх з урахуванням вимог і викликів сучасного освітнього середовища та цифрового суспільства. Використання різноманіття інтерактивних та цифрових технологій, зокрема інтерактивних плакатів як інструменту візуалізації та систематизації інформації, дозволяє не тільки покращити розуміння прочитаного, але й розвивати критичне, творче, асоціативне мислення та комунікативні навички учнів, що є важливими складовими ключових компетентностей особистості у XXI ст.

Аналіз досліджень проблеми впливу книги і читання на розвиток особистості учня є предметом дослідження різних наук – літературознавства, педагогіки, психології, культурології, філософії. Значна кількість теоретичних праць присвячена дитячій літературі (У. Баран, Т. Качак, Т. Кирилович, Н.

Марченко, Л. Овдійчук та ін.), розвитку читацької культури учнів (Л. Іванова, Г. Коваль, О. Ісаєва, О. Савченко, В. Сухомлинський та ін.). Проблему впровадження інтерактивних та цифрових технологій в мовно-літературну освіту молодших школярів висвітлювали Г. Білавич, Т. Близнюк, В.Вітюк, Т.Качак, О. Пометун, І. Пироженко, Р. Кумишева, Н. Павленко, та ін. Зарубіжні педагоги Х. Браун, Д. Бирн, Ф. Кліпел, Л. Ілола аналізують зміст, форми і механізми інтерактивного навчання. З огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій, освітні реформи та зміни пріоритетів у навчальній практиці, проблема формування читацької культури учнів засобами інтерактиву потребує пошуків ефективних методик, розробки нових педагогічних моделей роботи з дитячою книжкою в процесі реалізації змісту й завдань мовно-літературної освітньої галузі.

Мета статті – розкрити суть проблеми формування читацької культури учнів, висвітлити ефективність інтерактивних засобів та цифрових інструментів у процесі роботи з дитячою книжкою з метою залучення школярів до активної роботи з текстами, розвитку аналітичного й творчого мислення.

Результати дослідження

Читацька культура – це поєднання знань, умінь та почуттів читачів, що дозволяють їм самостійно та істинно опановувати інформацію [3]. Чим більше учні читають, тим більше вони мислять. Адже в їхньому мозку відбувається не тільки процес отримання інформації, але й її аналіз. Читання стимулює їх ставити запитання: «Чому герой вчинив саме так?», «Чи є логічними аргументи автора?», «Як можна застосовувати цю інформацію в реальній ситуації?». Коли учні читають, вони збагачують свій словниковий запас, що покращує їх здатність більш конкретно та емоційно виражати свої думки та писати власні твори. Як тільки діти перегортають сторінки книжок, то занурюються у неймовірний світ власних фантазій. Завдяки цьому у них більш яскраво та ширше вдосконалюється уява. Дитина уявляє події, які вже бачила

чи які ще ніколи не зустрічала, і це розвиває її здатність до абстрактного мислення.

Важливим аспектом розвитку цієї культури є використання сучасних методів навчання, зокрема інтерактивних технологій, які сприяють кращому засвоєнню матеріалу, формують вміння самостійно працювати з інформацією та стимулюють емоційне й інтелектуальне сприйняття літератури.

Інтерактив – від англ. слова «interact», де «inter» – взаємний і «act» – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу [2]. Це активна взаємодія учасників процесу - учнів між собою, з учителем або із засобами навчання, яка спрямована на спільне вирішення завдань, обмін думками та співпрацю для досягнення освітніх цілей. Інтерактивність у навчанні означає залучення учнів до активного пізнання через обговорення, практичну діяльність, гру або використання сучасних цифрових технологій.

Одним із ключових засобів організації інтерактивного навчання є робота з цифровими технологіями, які дозволяють створювати динамічні навчальні матеріали, що заохочують учнів активно працювати. Цифрові інструменти, такі як інтерактивні плакати, мультимедійні дошки та презентації, онлайн-платформи та мобільні додатки, сприяють підвищенню інтересу учнів, розвивають їх навички роботи з інформацією та забезпечують активну взаємодію в освітньому процесі. Вони також відкривають можливості для персоналізації навчання і формування сучасних компетентностей учня.

Інтерактивний плакат як засіб формування читацької культури учнів є чудовим засобом для вивчення літературних творів, розвитку аналітичного мислення, а також залучення учнів до самостійного та колективного розв'язання проблемних завдань. Процес створення такого плакату чи навіть взаємодія з уже готовим медіаресурсом, вимагає активної участі учнів, що буде сприяти глибшому розумінню матеріалу, підвищенню пізнавального інтересу учнів до літературних творів, покращенню концентрації уваги. Саме на інтерактивних плакатах вчитель може подати навчальний матеріал

доступніше і цікавіше для дітей, за допомогою застосування різних інтерактивних елементів: кнопок переходу, посилань, областей цифрового чи текстового введення [4].

Перед сучасними вчителями постає питання, як інтерактивний плакат створювати та наповнювати так, щоб викликати цікавість та інтерес учнів до його змісту й способів осмислення прочитаних творів через гру, діалог, виконання завдань, творчу роботу. Відтворимо варіант такого інтерактивного засобу. На рис. 1. подаємо зразок інтерактивного плаката з рекомендаціями дитячих книг для додаткового читання.

На даний момент є дуже багато текстів для молодших школярів, які можна запропонувати учням перших класів на період літніх канікул. Це тексти, де першокласники мають шукати відповіді на проблемні запитання, «відчувати» героя-ровесника та проводити паралелі між ним та собою (емоційні, поведінкові, інш.), поринати у знайомі моделі життєвих ситуацій тощо. Промоція такого типу творів – успішний приклад розвитку читацької культури, читацьких інтересів учнів. А в інтерактивному форматі – на плакаті, де заздалегідь продумане тло (тематично з атмосферою літа, щоб асоціювати у дітей читання з відпочинком та легкістю) та «інтерактивні» кнопки (теж в відповідній кольорогамі, щоб не викликати в учнів надмірного збудження чи втомлюваності), за якими подано обкладинки книг, анотації, ілюстрації, така промоція ще ефективніша. Працюючи з інтерактивними компонентами плаката, юні читачі розглядають книги і вже на цьому етапі можуть розуміти та емоційно оцінювати про що саме їхні сюжети, про які події йтиметься у творі та які персонажі у цьому творі будуть задіяні.

Інтерактивні плакати – це можливість на одній площині подати вербальний, візуальний та аудіо- й відеоконтенти, поєднати текст і завдання для його опрацювання (Рис. 2). При натисканні на синю кнопку переходу, учні переадресовуються за посиланням на аудіоверсію тексту для прослуховування чи на її електронний варіант для читання. Так активізовані не лише зорові, а й

слухові рецептори, що покращує якість читання та запам'ятовування ходу подій віршів чи казок. Завдяки цьому учні тренуватимуть своє сприйняття, усвідомлення та аналіз інформації за допомогою органів зору й слуху, тим самим розвиваючи їх.

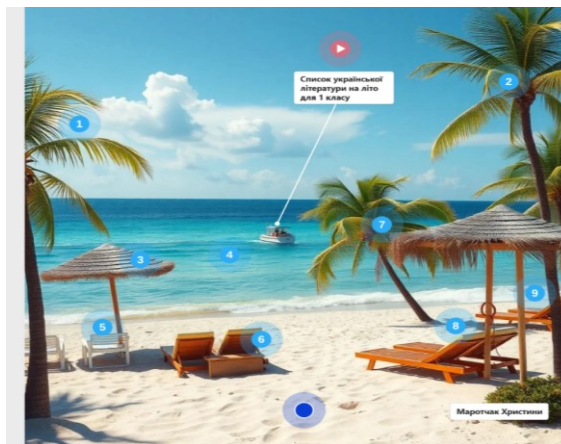

Рис.1. Інтерактивний плакат «Книги для додаткового читання»

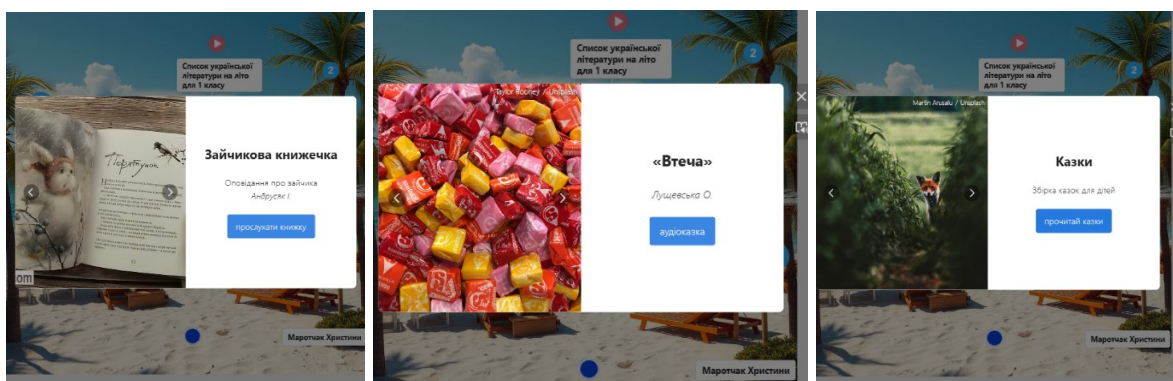

Рис. 2. Компоненти інтерактивного плаката

Використовуючи інтерактивні посилання, можна перейти і на відео-огляд (детальний огляд віршованої книжки «Зайчикова книжечка» - вигляд, зміст, текст, ілюстрації, цікаві факти про саму книжку), відео-читання (де діти переглядаючи відео, можуть на екрані стежити за текстом твору та читати разом із спікером) чи відео-показ (в цьому варіанті на відео замість тексту показані яскраві ілюстровані сцени, ключові елементи та персонажі твору). Таким чином в учнів задіюється як і зорові, так і слухові аналізатори чуття, що підвищують їх пізнавальну активність, активізують мисленнєву діяльність та утримують дитячу увагу і цікавість.

Доречним елементом, який варто передбачити в інтерактивному плакаті є творча "промоція-порада" (Х.Маротчак). У вчителів завжди повинно існувати внутрішнє чуття щодо поради учням: «Що краще застосувати у цьому випадку?», «Що доцільніше прочитати у цьому віці чи саме в даний період часу?», «На що важливо звернути увагу при виборі тої чи іншої книжки?». Вчитель на інтерактивному плакаті може додатково розмістити окрему кнопку переходу з посиланням на фото приклади, відео-огляд чи віртуальний перегляд книг які слід прочитати у перспективі.

На прикладі плаката про 3D книгу (Рис.3), можемо бачити, як молодшим школярам пропонується перейти за посиланням та ознайомитись з 3D об'ємними книгами про тварин, природу, птахів, і навіть динозаврів у формі відео-огляду. Відповідно до своїх уподобань та захоплень учні обирають, які саме книги їх зацікавили. Яскраві сторінки й об'ємні деталі в поєднанні із простими поясненнями англійською мовою викликатимуть в учнів не тільки величезний читацький інтерес та бажання читати книги, а і сприятимуть розвитку комунікаційної впевненості та ключової компетентності про володіння іноземними мовами до вимог Нової Української Школи.

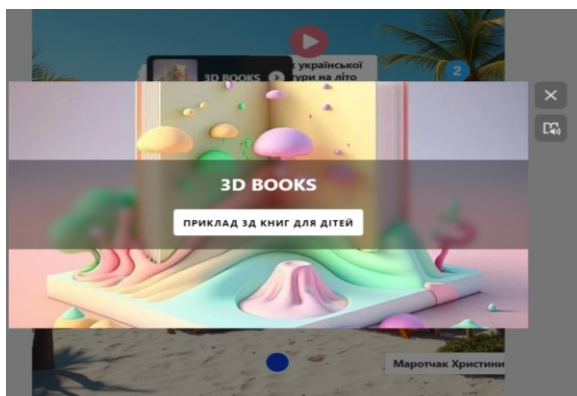

Рис. 3. Промоція 3D-книг. Інтерактивний плакат

Як уже згадувалось на початку, щоб діти більше мислили – вони мають багато читати. Та щоб це читання було успішне, воно повинне бути правильне і свідоме – з прозорим розумінням змісту твору, подій, які в ньому описані. Щоб перевірити, на скільки вдало та чітко учні усвідомлено сприйняли цей

зміст, його деталі та події, про які йдеться, на плакаті передбачено кнопки із завданнями, опитуваннями, питаннями для бесіди тощо. (Рис.4).

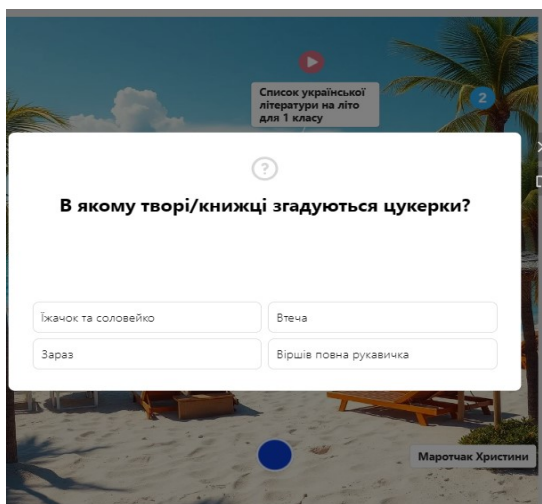

Рис.4. Опитування як компонент інтерактивного плаката

В таких опитуваннях, як правило, подається проблемне чи творче запитання, щоб активізувати пам'ять молодших школярів на пригадування сюжету чи деталі твору, формулювання ними відповіді, в якому саме творі певні речі чи події були згадані. Як бачимо на зображенні, щоб мати змогу дати відповідь, в якому саме творі були згадані цукерки, діти мали усвідомлено сприйняти зміст кожного з перелічених творів. І якщо, читали уважно та свідомо, то з легкістю зможуть відповісти на це запитання. На вибір також можна давати запитання про те, наскільки усвідомлено учні сприйняли лексичне значення певних слів, як вони можуть висловити своє ставлення до прочитаного, як вони б оцінили вчинки дійових осіб. Така форма взаємодії дозволяє дітям водночас усвідомлювати, осмислювати, та аналізувати прочитане; запам'ятовувати сюжет та звертати увагу на деталі; формувати зв'язки між зображеннями чи описаними предметами, явищами та реальними подіями на основі власних вражень та відчуттів, що ґрунтуються на їх органах чуття та пізніше переростають в асоціації; розмірковувати та виражати своє оцінно-емоційне ставлення до зображуваного.

Як зауважує Т. Качак, «простий інтерфейс та навігація інтерактивних плакатів роблять їх зручними і забезпечують активну взаємодію учня з

поданим матеріалом, мотивують до пізнавальної діяльності. За допомогою цього цифрового продукту можна створювати план роботи здобувачів освіти на день чи тиждень під час дистанційного навчання; опорний конспект з теми чи тематичного блоку, презентувати будь-який навчальний контент»[5, с. 159].

Висновки

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що формування читацької культури учнів є важливим завданням сучасної освіти, що спрямоване на розвиток особистості з творчою уявою й високими комунікативними навичками, здатної до критичного, абстрактного та творчого мислення. Застосування інтерактивних засобів у цьому процесі дозволяє створити сприятливе середовище для активного залучення дітей до читання, формування у них стійкого інтересу до літератури та навички усвідомленого читання. Саме інтерактив у навчанні сприяє ефективному формуванню читацької культури, що є основною складовою успішного навчання та гармонійного і всебічного розвитку учнів. А робота з текстами - запорука успішного сприйняття різного виду інформації, аналітичного і критичного її осмислення, що є ключовою навичкою особистості, громадянина сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Білавич Г., Близнюк Т. Читацька культура в контексті духовного розвитку молодшого школяра сільської школи. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2013. № 46. С. 226. URL:https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/46/galinabilavich_tetianabliznuk.pdf
2. Використання інтерактивних методів навчання під час проведення В43 практичних занять із кримінального процесуального права: навчально-методичний посібник / Р. І. Благута, Н. І. Мачинська, А. І. Кунтій, А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов. Львів, 2016. URL:<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/316/1/%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2.pdf>
3. Ланцута З. Культура читання [методичні рекомендації]. Львів: Малий видавничий центр, 2015.
4. Литвинова С. та ін. Інтерактивний плакат як різновид електронного освітнього ресурсу. URL: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/11.pdf>
5. Kachak T. B. Digital Instruments of Literary Education of Future Primary School Teachers in the Conditions of Distance Learning. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. Vol. 86. №. 6. P. 144–16. <https://doi.org/10.33407/itlt.v86i6.4079>